

วันเดือนปีที่
พาอายุผู้คนให้เปลี่ยน
แปลงจากหนุ่มเป็นแก่
จากแก่เป็นผู้เฒ่า และ
แล้วก็ตายไปตามธรรม-
ชาติของชีวิต การนับ
วันเดือนปี บางเวลา

“หกเป็ง” – คำบอกคนล้านนา

การรับประทานดอกชี่เหล็กเป็นยา

บางช่วงระยะ ยังมีเงื่อนไขให้ผู้คนได้ปฏิบัติกิจกรรมบางอย่าง เพื่อให้ชีวิตอยู่ยืนยาวยึดชีวิตออกไปได้บ้าง อย่างเช่น การนิยมนับประทานดอกชี่เหล็กในวันเพ็ญเดือนหกเหนือ หรือเดือนหกเป็งของชาวล้านนา

ประเพณีที่เกิดขึ้น ในวันสำคัญๆ ต่างๆมีมากมาย ส่วนมากจะเป็นการทำบุญ ทำทานแห่แห่นกันอย่างสนุกสนานแต่มีประเพณีบางอย่างไม่ต้องมีการทำบุญ ไม่ต้องมีขบวนแห่ ส่งเสียงสนุกสนานดังกล่าวนมา อย่างที่แม่บุญเทียมท่านบอกว่า “ตั้งแต่ท่านเกิดมาอายุถึง 70

ปีมาแล้ว ยังต้องกินดอกชี่เหล็ก ตามที่บรรพบุรุษ พ่อแม่เคยทำกันมากภายในครอบครัว โดยเฉพาะวันเดือนหกเป็ง หรือวันเพ็ญเดือนสี่ใต้”

เรื่องของการรับประทานดอกชี่เหล็ก ในเดือนหกเป็ง ผู้เขียนได้เคยเสวนากับหมอพั้นบ้านล้านนาหลายคน ได้ข้อคิดเห็นคล้ายๆกันว่า ในคืนวันเดือนหกเป็ง เป็นวันที่พระจันทร์ส่องแสงสว่างเต็มดวง ในขณะนี้เอง แสงดวงจันทร์อาจจะมิพลงดังดุดพลงงานในอากาศให้มาอยู่ในดอกชี่เหล็ก หรือดอกชี่เหล็กเมื่อถูกแสงดวงจันทร์ ในวันเดือนหกเป็งมิพลงดังดุดเอาพลงงานด้วยยา หรือสิ่งที่มีประโยชน์เข้ามาอยู่ในดอกของมัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น ด้วยการสังเคราะห์ของผู้คนในสมัยก่อนจึงนิยมนับประทานดอกชี่เหล็กในวันเดือนหกเป็ง

อันที่จริงธรรมชาติของดอกชี่เหล็ก หรือยอดไม้ต้นชี่เหล็ก หรือแม้แต่แก่นของลำต้นไม้ชี่เหล็กล้วนแต่มีคุณค่าเป็นยาสมุนไพรด้วยกันทั้งนั้น ส่วนมากจะให้หัวเรานอนหลับได้ดี คลายเครียดได้ดีเช่นกัน บางตำราใช้แก่นต้นชี่เหล็กเข้าตัวยารุ่งเลือดอีกขนานหนึ่งด้วย

ในตำราหมอพั้นบ้านบางตำรายังเน้นสีของยอดดอกชี่เหล็กให้ดูว่า หากสังเกตุให้ดีแล้ว สีของยอดดอกชี่เหล็กจะมีสองชนิด คือ ชนิดยอดสีเขียว และชนิดยอดสีแดง ความขมของยอดดอกชี่เหล็กสีเขียวจะขมน้อยกว่ายอดชี่เหล็กสีแดง ผู้คนจึงนิยมนำยอดชี่เหล็กสีเขียวมาลวกเป็นเครื่องเคียงจิ้มน้ำพริกอ่อน หรือน้ำพริกมะเขือส้ม (มะเขือเทศ) ส่วนตัวชี่เหล็กที่มียอดสีแดง ผู้คนนิยมนำมาต้มเข้าตัวยา หรือนำแก่นต้นชี่เหล็กยอดแดงมาเข้าตัวยาอื่นๆ เป็นสมุนไพรพื้นบ้าน

ส่วนดอกชี่เหล็กที่นิยมนับประทานเป็นยาในวันเดือนหกเป็ง มักนิยมนับประทานดอกชี่เหล็กแดงเช่นกัน แต่หากหาต้นชี่เหล็กยอดแดงไม่ได้ ผู้คนก็จะใช้ดอกชี่เหล็กยอดขาวได้เช่นกัน เพราะความเชื่อที่มีมาได้บอกกันว่า ในวันเดือนหกเป็ง ตัวยาทูทุกอย่างที่มีในห้วงอากาศในโลกจะมาอยู่ในยอดหรือดอกชี่เหล็ก หากใครได้รับประทานดอกชี่เหล็กในวันนี้แล้ว เชื่อกันว่าจะได้รับประทานตัวยาทูทุกชนิดให้มีชีวิตยืนยาว โดยไม่ต้องรับประทานตัวยาอื่นๆ

ความนิยมนับประทานดอกชี่เหล็กในวันเดือนหกเป็งเหนือของชาวล้านนาเป็นความเชื่อที่บอกต่อกันมาเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนได้รับประทานตัวยาสุมุไพรพื้นบ้านอย่างน้อยปีละครั้ง โดยเฉพาะดอกชี่เหล็กซึ่งมีคุณค่าทางยาสมุนไพรมากมาย เท่าที่เห็นๆผู้คนสมัยนี้ได้นำยอดชี่เหล็กมาตากแดดให้แห้งนำมาเป็นชาชงดื่มแก้ไอ แก้อาการเหน็ดเหนื่อยไม่หลับกันบ้างแล้วก็เป็นสิ่งที่ดีที่สามารถประยุกต์ ของเดิมมาใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน...ดีแต่เนื้อหมูเขา

แหล่งข้อมูล

สัมภาษณ์แม่บุญอายุ 70 ปี จำนวน 1 คน

ภาพดอกชี่เหล็ก ที่บ้านร้อง อ.สันกำแพง เชียงใหม่

โดย.....นิคม พรหมมาแพทย์

★ ดอกชี่เหล็ก ที่ผู้คนนิยมนับประทานในวันเดือนหกเป็ง.